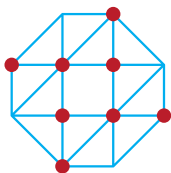
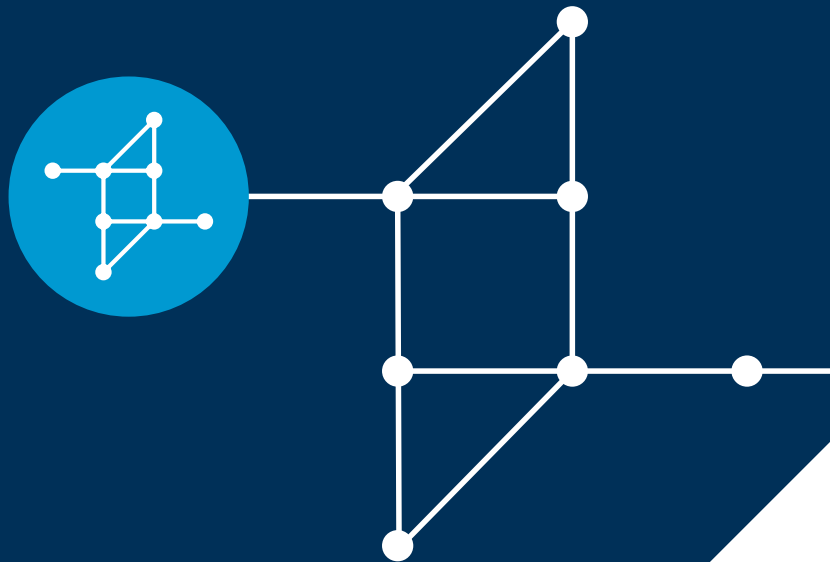

Goede voorbeelden van onderwijsinnovatie met ICT

Programmatisch toetsen binnen
de opleiding Psychomotorische
Therapie aan de HAN

Versnellingsplan
Onderwijsinnovatie
met ICT

Template

Element	Toelichting/vraag
Titel	Programmatisch toetsen binnen de opleiding Psychomotorische Therapie aan de HAN
Probleem/wens	<p>Wat was het probleem/vraagstuk/wens dat de aanleiding was voor het ontwikkelen van deze onderwijsinnovatie?</p> <p>Docenten van de opleiding Vaktherapie - Psychomotorische Therapie (PMT) aan de HAN University of Applied Sciences (HAN) merkten op dat de conventionele toetsingsvorm, met momentopnames van kennistoetsen waar direct punten aan worden gekoppeld, veel stress opleverde bij studenten, wat niet leerbevorderend werkte. Dit kwam ook terug als feedback toen er een aantal jaren geleden het plan was om het curriculum te herzien: studenten wilden voornamelijk minder toetsen. Hierdoor wilde het docententeam van een analytische naar een meer holistische manier van beoordelen waarin zware beslismomenten niet zouden afhangen van één of twee toetsingsmomenten in een schooljaar.</p>
Oplossing/doel	<p>Hoe is de onderwijsinnovatie een oplossing voor het probleem, of wat is het doel van de onderwijsinnovatie?</p> <p>Op aanraden van de destijdse onderwijskundige en na inspiratie te hebben opgedaan bij de opleiding Ergotherapie aan de HAN, die een jaar voorloopt op het toepassen van programmatisch toetsen, zet ook PMT programmatisch toetsen sinds het schooljaar 2019-2020 in. Hierdoor ligt de nadruk niet op het halen van toetsen, maar op het ontwikkelen van zelfregie, metacognitie en andere persoonlijke en professionele vaardigheden die te maken hebben met het beroep waarvoor studenten in opleiding zijn. Het doel van deze onderwijsinnovatie is dus om beter inzicht te krijgen in de ontwikkeling en het leerproces van de student en deze te stimuleren, en dat het een manier van toetsen en beoordeling is die aansluit bij de sociaal constructivistische aard van de opleiding en het beroep waartoe deze opleidt.</p>
Naam instelling(en) en/of naam opleiding(en)	<p>Noteer hier binnen welke instelling/opleiding de onderwijsinnovatie (initieel) wordt ontwikkeld en/of geïmplementeerd.</p> <p>De innovatie is geïmplementeerd binnen de HAN University of Applied Sciences (HAN), specifiek binnen de opleiding Vaktherapie - Psychomotorische Therapie (PMT).</p>

Goede voorbeelden van onderwijsinnovatie met ICT

Zone Evidence-informed onderwijsinnovatie met ICT, zone Faciliteren en professionaliseren van docenten & werkgroep Digitaal onderwijs in praktijkvaardigheden.

Versnellingsplan
Onderwijsinnovatie met ICT

Auteurs

Hester Otter, Annemarie Sulman, Vera de Vries, Mirjam Winkelmolen (Avans).

Met dank aan Nico Boot, Sjieuwke Dankert, Thys de Haan, Jacob Hiemstra, Ysbrand Hoetjes, Hans Hummel, Haye Jukema, Marijke Leijdekkers, Ellemieke Sigtermans, Esther van der Stappen, Iwan Wopereis

Maart 2023

Op deze uitgave is de Creative Commons Naamsvermelding 4.0-licentie van toepassing. Maak bij gebruik van dit werk vermelding van de volgende referentie: Zone Evidence-informed onderwijsinnovatie met ICT, zone Faciliteren en professionaliseren van docenten & werkgroep Digitaal onderwijs in praktijkvaardigheden (2023). Goede voorbeelden van onderwijsinnovaties met ICT. Utrecht: Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT.

Element	Toelichting/vraag
Aantal personen die het hebben uitgetoet	<p>Hoeveel studenten/docenten/anders hebben de onderwijsinnovatie tot dusver 'doorlopen'? (in het geval dat de onderwijsinnovatie in het primaire proces wordt ingezet)</p> <p>Dit schooljaar (22/23) gaat de eerste lichting die het programmatisch curriculum hebben gevolgd afstuderen; dat zullen er ruim 30 zijn. In de andere leerjaren zitten nu respectievelijk: 110 in leerjaar 1; 56 in leerjaar 2; en 50 in leerjaar 3.</p>
Scope onderwijsinnovatie	<p>Deze onderwijsinnovatie is geschikt voor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kleinere groepen (<200) 2. Grotere groepen (200+) <p>Het wordt binnen PMT expres kleinschalig gehouden zodat er een goede werkalliantie blijft vanuit de docenten met de studenten.</p>
Betrokkenen	<p>Wie was betrokken bij het ontwikkelen en implementeren (indien van toepassing) van deze onderwijsinnovatie? In welke rollen en/met welke competenties?</p> <p>De onderwijskundige en de hoofddocent van PMT als kartrekkers van de curriculumherziening met programmatisch toetsen.</p> <p>Het hele docententeam van PMT hebben de curriculumherziening doorgevoerd.</p> <p>Docenten en studenten hebben feedback geleverd.</p>
Doelgroep	<p>Wat is de doelgroep van de onderwijsinnovatie?</p> <p>De oorspronkelijk doelgroep binnen deze innovatie zijn de studenten aan de opleiding PMT aan de HAN, maar programmatisch toetsen wordt breed ingezet aan verschillende hogescholen en ook een aantal universiteiten.</p> <p>Wat is de doelgroep voor deze praktijkbeschrijving?</p> <p>Alle regionale opleidingscentra, hogescholen en universiteiten; mogelijk ook basis- en middelbare scholen.</p>

Element	Toelichting/vraag
Vorm	<p>Wat is de vorm van de onderwijsinnovatie?</p> <p>De innovatie betreft een concept, programmatisch toetsen, waarin leren en toetsen geïntegreerd zijn. Dit concept wijkt af van hoe de conventionele toetsingsvorm ingezet wordt. Bij programmatisch toetsen worden er geen cijfers en studiepunten verbonden aan losse toetsen, maar worden er vormende datapunten toegepast in het leerproces van de student. Hierbij ligt de nadruk op feedback en persoonlijke groei. Voorbeelden van datapunten zijn reflectieverslagen, evaluaties tussen klasgenoten onderling, een video van het gedrag van een student, etc.</p>
Gradatie van evidence-informed werken	<p><i>Deze onderwijsinnovatie is vooral een voorbeeld van...</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Experimentele verkenning: een inspirerend voorbeeld van een onderwijsinnovatie met ICT dat realistisch toe te passen is. Het is nog niet uitgevoerd maar een goed en uitgewerkt, onderbouwd idee. Denk aan een prototype. 2. Praktijkvoorbeeld: een voorbeeld van uitgevoerde digitale toepassing van een methodiek gebaseerd op een theoretisch (onderwijs)model in de praktijk, zoals een pilot of test. 3. Good practice incl. (psychometrisch) instrument: een evidence-informed aanpak waarbij het vernieuwen van het onderwijs grondig is geëvalueerd (versnellingsplan.nl/onderbouw-je-onderwijsinnovaties).
Categorie van evidence-informed werken	<p><i>Deze onderwijsinnovatie hoort bij dit thema(s) van evidence-informed werken (inclusief welk ontwikkelingspotentieel de praktijk heeft):</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inspiratie voor onderwijsinnovatie met ICT 2. Kennisvalorisatie (bestaande kennis voor het vernieuwen van didactische processen en leerprocessen met digitale middelen) 3. Kenniscreatie/propagatie (praktijkonderzoek bij de onderwijsinstelling) 4. Kennisdisseminatie (kennis die voortkomt uit dit goede voorbeeld en die is bedoeld om de resultaten van praktijkonderzoek uit te wisselen binnen en tussen onderwijsinstellingen) 5. Verandermanagement: implementatie, structurele verankering/borging van de innovatie. 6. Doorontwikkelde innovatie: onderdeel geworden van de standaard onderwijspraktijk en wordt continue verbeterd.

Element	Toelichting/vraag
Middelen	<p>Welke ICT, technieken & methoden zijn toegepast?</p> <p>Er wordt gebruik gemaakt van <u>Scorion</u>, een digitaal portfolioplatform, en er is afgelopen jaar een pilot gedaan met VR Health Experience, een VR-platform waarin studenten kunnen oefenen met een datapunt.</p>
Context (setting en tijdsperiode van ontwikkeling)	<p>Voor welke onderwijsgradatie is de onderwijsinnovatie initieel ontwikkeld (mbo, hbo, wo of ander onderwijsniveau)?</p> <p>Cees van der Vleuten, hoogleraar aan de Universiteit Maastricht, is de grondlegger van programmatisch toetsen. Hij heeft het oorspronkelijk ontwikkeld in een universitaire context, maar diverse hogescholen hebben het ook toegepast in hun verschillende curricula.</p> <p>Betreft het vooral een (vak)inhoudelijke ontwikkeling of meer gericht op een (sociaal)pedagogisch, onderwijskundige of (vak) didactisch construct?</p> <p>Aan de HAN is het programmatisch toetsen tijdens de curriculumherziening van de opleiding PMT geïmplementeerd en sindsdien wordt het doorontwikkeld.</p> <p>In welke setting is het ontwikkeld?</p> <p>Het is geïmplementeerd door het docententeam van PMT en de destijdsse onderwijskundige vanaf het studiejaar 2019-2020, met behulp van feedback van studenten en docenten.</p>
Visie	<p>Kan de onderwijsinnovatie worden afgestemd op de visie van het instituut?</p> <p>Olivier Glas, hoofddocent PMT: "We zijn als Psychomotorische therapie een differentiatie binnen de opleiding Vaktherapie, die onderdeel is van de academie Gezondheid & Vitaliteit, en die is op zijn beurt onderdeel van de HAN. Op al deze niveaus is en wordt visie ontwikkeld. Op differentiatie- en dus teamniveau is onze visie het vertrekpunt geweest en daarmee is het dus ook afgestemd. Tot nu toe is deze visie altijd in te passen geweest in de visie op bredere schaal. Dat komt omdat deze ontwikkeling past bij brede maatschappelijke ontwikkelingen die gaande zijn. Ik denk met name aan de kanteling naar een minder ambtelijke manier van denken en werken en meer resultaatverantwoordelijke werkwijze van professionals en daaraan gekoppeld meer netwerk-benaderingen in plaats van logge instituten."</p>

Element	Toelichting/vraag
Aanpak (start-uitvoering-evaluatie)	<p>Hoe zag de start en uitvoering van de onderwijsinnovatie eruit? Hoe wordt er geëvalueerd op de onderwijsinnovatie?</p> <p>Het project had een looptijd van drie jaar, maar is door de gevolgen van het studiejaar 2018-2019 was het docententeam van PMT bezig met een curriculumherziening. Hiervoor hebben ze ook studenten om feedback gevraagd om te kijken wat zij zouden willen in een curriculum. Het voornaamste antwoord wat ze kregen was minder toetsen. De destijdsse onderwijskundige Wessel Peeters wees hen toen op programmatisch toetsen. Na enige verkenning naar dit concept en na inspiratie op te doen bij Ergotherapie aan de HAN die het al had ingezet in hun curriculum, werden ze hier erg enthousiast voor.</p> <p>Programmatisch toetsen is toen voor het eerst ingezet in het schooljaar 2019-2020 bij de eerste lichting die aan de opleiding begon. Deze lichting is met deze toetsingsvorm meegegroeid. Sindsdien is de vorm alleen maar doorontwikkeld en verbeterd en willen ze niet meer terug. Het blijft een proces om te wennen aan deze toetsingsvorm, voor studenten en docenten, en om de conventionele manier te ontwennen. Ook wordt er nog steeds geluisterd naar feedback op programmatisch toetsen van studenten en docenten. Op deze manier blijft de manier van het inzetten van programmatisch toetsen ook veranderen en door ontwikkelen. Zo is er tijdens dit continue ontwikkelingsproces dat begonnen is vanaf het moment dat programmatisch toetsen is ingezet besloten om geen kennistoetsen meer in te zetten. Ze kregen als feedback van studenten dat dit erg stressvol voor ze was en dat ze de kennis meteen kwijtraakten zodra de toets voorbij was. Nu zetten ze kennisdatapunten in, waarin studenten zich over een langere periode moeten verdiepen in meerdere kennisgebieden waarover ze kennis moeten delen in een zelfgekozen vorm, zoals een presentatie, een podcast, een essay, een video, etc. Verder is in de doorontwikkeling vanuit monitoring aandacht geweest voor het leren van kennis, de werklast van docenten, de vaardigheden van docenten wat betreft didactisch coachen en het omgaan met plagiaat in schriftelijke producten.</p>

Element	Toelichting/vraag
Evidence-informed	<p>Welke onderwijskundige methodologie is toegepast en in welke fase(n) en (indien van toepassing) op welke wijze is evidence-informed te werk gegaan?</p> <p>Vanuit de praktijk merkten docenten PMT dat kennistoetsen en de conventionele toetsingsvorm veel stress opleverden bij studenten en het doel werden in plaats van het middel van onderwijs. Studenten gaven aan minder toetsen te willen in het vernieuwde curriculum. Op basis van deze ervaringen en wetenschappelijk onderzoek dat de validiteit aantoonde van programmatisch toetsen (Schuwirth & Van der Vleuten, 2011) is er toen gekozen om deze toetsingsvorm toe te passen in het nieuwe curriculum. Sindsdien wordt er nog steeds op basis van praktische ervaringen en wetenschappelijke kennis gekeken hoe deze vorm en het onderwijs in het algemeen kan worden verbeterd.</p> <p>De innovatie is gestoeld op wetenschappelijke onderbouwingen o.a. van Van der Vleuten, de grondlegger van programmatisch toetsen, en op positieve ervaringen van opleidingen die het al hadden toegepast in hun curriculum, waaronder de opleiding Ergotherapie.</p>
Resultaat/effect	<p>Wat was het resultaat/effect van deze onderwijsinnovatie binnen de instelling/op de student?</p> <p>Docenten PMT merken dat studenten door middel van programmatisch toetsen zelfstandiger worden, meer initiatief tonen en beter weten wat ze in hun mars hebben en wat ze willen. Zo beginnen studenten opeens meer initiatief te tonen in gebieden waar docenten dat nog niet eerder hadden gezien. Een voorbeeld hiervan is dat studenten uitten dat ze een aandeel wilden in hun propedeuse-uitreiking, terwijl dit nog niet eerder was gebeurd of voorgesteld.</p> <p>Studenten zelf moeten er vaak in het eerste jaar nog erg aan wennen door de conditioneringen van vooropleidingen, met uitzondering van de meeste studenten die vanuit het Montessorionderwijs komen. De meeste studenten vinden het in het begin spannend om feedback te vragen en om opdrachten aan te leveren waarvan ze het idee hebben dat het nog niet goed genoeg is. Echter is de ervaring wel dat de meeste studenten het na een tijdje prettig vinden om vrij te worden gelaten in het kiezen van verschillende vormen om bewijs van kennis of vaardigheden op te leveren. Docenten merken dat studenten blij worden van de realisatie dat ze studeren op hun eigen manier mogen doen en dat ze ook meer samenwerken met medestudenten.</p>

Element	Toelichting/vraag
Uitdagingen	<p>Welke uitdagingen moesten overwonnen worden? Hoe kunnen dit soort uitdagingen worden aangepakt?</p> <p>De omschakeling in de manier van leren voor zowel docenten en studenten blijkt de grootste uitdaging te zijn tot nu toe. Daarnaast is het een grote uitdaging geweest om te ontdekken hoe kennis kan worden getoetst binnen de vorm programmatisch toetsen. Voor de rest waren er kleine praktische problemen zoals het overbrengen van feedback in Scorion.</p>
Succesfactoren	<p>Welke factoren hebben bijgedragen aan het succes (en aan het overwinnen van de uitdagingen)?</p> <p>De drie succesfactoren voor deze innovatie zijn: dat het docententeam van PMT een heldere visie had op hoe ze het onderwijs wilden inrichten met het beeld op het beroep waartoe ze opleiden, dat er een sterke feedbackcultuur binnen het team bestond en dat het team zichzelf de tijd hebben gegund om te leren in het ontwikkelings- en integratieproces.</p>
Contactpersoon (e-mail/website)	<p>Is er een contactpersoon beschikbaar of een website dat geraadpleegd kan worden voor meer informatie over deze onderwijsinnovatie?</p> <p>Voor meer informatie, stuur een mail naar Olivier Glas, hoofddocent PMT: olivier.glas@han.nl.</p>
Inspirerende bronnen	<p>Referenties van eventueel aangehaalde bronnen bij het beschrijven van deze onderwijsinnovatie, of bronnen die fungeren als inspiratie of verdere uitleg:</p> <p>Scorion (2022). <i>Scorion: De portfolio tool voor programmatisch toetsen en flexibel onderwijs</i>. Geraadpleegd op 19 januari 2023, van scorion.nl</p> <p>Schuwirth, L. W. T., & Van der Vleuten, C. P. M. (2011). Programmatic assessment: From assessment of learning to assessment for learning. <i>Medical Teacher</i>, 33(6), 478-485</p>
Optioneel	<p>Aan verscheidene regionale opleidingscentra, hogescholen en universiteiten wordt programmatisch toetsen toegepast en er is interesse voor deze toetsingsvorm vanuit basis- en middelbare scholen.</p>

39 universiteiten en hogescholen werken samen aan kansen die digitalisering biedt voor het hoger onderwijs in Nederland. Het Versnellingsplan (2019-2022) is een samenwerking van de VSNU, VH en SURF. Leden werken in zeven zones en drie werkgroepen aan versnelling binnen hun eigen instellingen en voor het hele hoger onderwijs.

Meer informatie en onze publicaties vind je op
www.versnellingsplan.nl